

Juryens tale på 8. april (utdrag av jurybegrunnelse)

Marianne Borgen:

Kjære alle sammen

Dette er en stor dag- en dag vi i juryen for det nasjonale minnestedet etter 22 juli har sett fram til lenge.

Den bredt sammensatte juryen startet vårt arbeid i desember 2023, med en todagers samling på Utøya. Vårt oppdrag har vært å velge hvilke 10 deltagere som skulle komme med forslag til minnested, hvilke tre av disse som skulle videreutvikles, og til slutt velge hvilket forslag vi mener skal realiseres som det nasjonale minnestedet etter 22. juli.

Minnestedet vil bli et betydningsfullt sted for alle etterlatte, overlevende og berørte. Det vil være et sted som skal gi rom for å minnes, berøre, gi rom for refleksjon, styrke og håp. Et sted for seremonier og markeringer.

Et slikt sted trenger vi mer enn noen gang.

22 juli var et massivt politisk gjennomtenkt terrorangrep mot Arbeiderpartiet og AUF, og grunnleggende demokratiske verdier i vårt samfunn. Terroren drepte 77 mennesker, skadet hundretalls fysisk og psykisk, skapte sorg og fortvilelse i tusentalls familier og som berørte en hel nasjon. Den gang lovet vi hverandre mer åpenhet og mer demokrati. Vi skulle sammen skape et mer solidarisk og

rettferdig samfunn. Det har vi ikke greid, vi har fortsatt en stor jobb å gjøre.

Tankegodset bak terroren og hatet er dessverre høyst levende i dag. Norge har også opplevd flere terrorhandlinger siden da, både 10 august 2017 og 25 juni 2022. Vi lever i en verden der færre og færre mennesker lever i demokratier og der respekten for menneskerettighetene er under konstant press og brytes hver eneste dag. Vi ser i stadig flere land at ytringsfriheten trues eller er ikke eksisterende, at folk arresteres og dreptes for sine meninger. Vi ser totalitære autoritære ledere som undertrykker og terroriserer sitt eget folk, og som setter internasjonal lov, FN konvensjoner og FNs internasjonale samarbeid helt til side og skaper en svært urolig verden. En utvikling som er sterk bekymringsfull.

I lys av dette er 22 juli minnestedet så utrolig viktig, et sted som klart sier i fra hva som står på spill, hva vi skal minnes om og hva vi ikke må tie om.

Det har vært en stor ære og glede å få lov å lede denne kompetente juryen. Vi har hatt en åpen og inkluderende prosess, og det har vært veldig spennende å følge kunstnerne og arkitektene som har vært med i de ulike konkurransetrinnene. For juryen har også kontakten med støttegruppa, ansatte i regjeringkvartalet og AUF vært svært viktig. Vi har også vært glade for det engasjementet som

mediaomtalen har skapt og innspillene vi har fått fra mange enkeltpersoner under vårt arbeid.

Juryen har hatt krevende og meningsfulle samtaler: Alle de ti skisseforslagene som ble presentert i juni i fjor ble vurdert som gode og meningsfulle forslag til svar på hva et minnested av vår tid kan være. Juryen valgte å invitere Raqs Media Collective, Matias Faldbakken og Henning Sunde, Hanne Tyrmi, og Rainer Stange til å videreutvikle sine forslag. Vi ga konkrete råd om videreutvikling, og i løpet av høsten møtte deltagerne viktige miljøer, og også juryen underveis.

Vi i juryen har vurdert forslagene grundig. Konkurransen har som dere har hørt før i dag vært gjennomført med en særlig vekt på åpenhet og involvering, og vi har latt oss informere av muntlige og skriftlige tilbakemeldinger og refleksjoner.

På hver sin unike måte er de tre forslagene gode svar på oppgaven. Alle oppfyller krav og føringer som er satt, men de gjør det på svært ulikt vis. De oppfyller også ulike behov, forventninger og ønsker. Vi har derfor gjort tatt oss god tid til grundige vurderinger: Hver og en av oss i juryen har kjent sterkt på ansvaret for å beslutte det minnestedet vi vil trenge i vår tid- og framtid og betydningen av et nasjonalt minnested etter terrorangrepene 22. juli.

Jeg er utrolig glad for at vi i dag kan offentliggjøre Juryens valg.

Vi skal om litt få høre utdrag av juryens vurdering lest av **alle** oss i juryen, men først skal dere få vite hvem som har vunnet, og vi skal selvsagt få vinner på scenen

Forslaget kommer med en sterk fortelling om dannelsen av våre verdier – nåværende, historiske og framtidige, og de strukturene vi bygger for å forvalte, verne og forhandle om disse verdiene. Vi har stor tro på at vinnerforslaget vil bli et betydningsfullt minnested. At det i tillegg til å være et sted å minnes også vil vekke engasjement, interesse, undring og refleksjon

Juryen har etter en helhetlig vurdering i fellesskap valgt **en opprettholdelse** av **Matias Faldbakken** som vinner av konkurransen om det nasjonale minnestedet etter 22 juli.

Mitt navn er Trude Schjelderup Iversen og jeg er kurator for dette arbeidet i KORO

Matias Faldbakken sitt forslag innebærer å gjenoppføre stålrammen som ble tegnet og laget for å flytte og ivareta Pablo Picasso-verket Fiskerne i gjenoppbyggingen av regjeringskvartalet. I riggen vil Faldbakken plassere en monumental mosaikk laget i stein.

Mosaikkens motiv er en liten vadefugl som lever i Tyrifjorden ved Utøya, samt siv, strå og kvister i en speiling. Mosaikken skal bygges opp av en halv million stein.

Navnene på ofrene for terroren 22. juli plasseres på riggens bunn foran mosaikken, og blir et naturlig sted å sette lys og blomster.

Dette minnestedet vil være fint og vondt på samme tid. Mosaikken med en enkel strektegning av vadefuglen er åpent og vakkert, og står i en direkte kontrast til riggens strukturelle preg. Det skjøre, unnselige, det som selv ikke har stemme holdes bokstavelig talt oppe av riggen. Til sammen er det interesseskapende og flertydig, kanskje også magnetisk.

Det er et krevende forslag, stort og insisterende, men også et forslag preget av dyp omsorg og ydmykhet overfor de som hver dag lever med konsekvensene av terrorangrepet. Det gir rom til motstridende følelser. Det markerer et før og et etter terrorangrepet.

Når juryen har valgt dette som vinner av konkurransen er det fordi vi har tro på at det har en kunstnerisk kraft til å virke og dermed på kraftfullt vis å bidra til at 22. juli-minnet nettopp forvaltes på en åpen, stadig engasjerende, konfronterende og mobiliserende måte.

Forslaget er svært godt gjennomarbeidet og kan – om ønskelig – stå ferdig til 15-års markeringen av terrorangrepet.

Mitt navn er Regitze Schäffer Botnen, jeg er oppnevnt av og sitter som styremedlem i Den Nasjonale Støttegruppen etter 22. juli 2011. Jeg er overlevende etter massakren på Utøya.

Mens de fysiske sporene forsvinner, eller tas vare på, er vi mange som sitter med varige fysiske, eller psykiske spor. Liv ble brutalt avsluttet- og liv ble endret for alltid. For oss som lever med erfaringer av terror på kroppen er det viktig med et sted som ikke bare trøster og heler, men rommer flere følelser. Også et minnested som kan vekke nysgjerrighet for å forstå hvordan det kunne skje og hvorfor. Slik at vi som er her i dag ikke glemmer historien og slik at de som kommer etter oss lærer om den.

Minnestedet skal bidra til et varig minne om de som ble drept. Men i stedet for kun å svare på forventninger om et sted å samles for trøst og kontemplasjon, svarer «En opprettholdelse» også på andre behov. Det vil ikke være noe du forholder deg nøytralt eller likegyldig til. Motivet og den skjøre vadefuglen har et potensiale til å bli symbol på noe større, og speilingen rommer også det vi ikke kan nå, og et liv på andre siden. En opp- ned verden, som også er et vindu til 22. Juli.

Mitt navn er Fabian Wahl Sandvold, jeg sitter i AUFs sentralstyre og er oppnevnt jurymedlem av AUF

Juryen har vurdert forslagene ut fra mange føringer og krav, men for AUF har det viktigste vært at «minnestedet skal bidra til samfunnets kontinuerlige arbeid med å hindre lignende angrep, og motvirke tankegodset som ligger til grunn for terrorangrepet».

Det er en ganske krevende oppgave. Og et minnested kan selvsagt ikke gjøre den jobben alene. Det er det **vi**, hver og en, som enkeltpersoner og som fellesskap, som må gjøre.

Likevel: Vi tror at *En opprettholdelse* har evne til å virke mobiliserende gjennom sin, på den ene siden store og insisterende form, som samtidig kan minne oss om noe skjørt vi alle må hegne om.

Riggens stillas-aktige, nesten byggeplass-messige karakter kan også minne oss om den kontinuerlige jobben det er å trygge demokratiet. Hundretusener av stein i mosaikken er kanskje små hver for seg, men sammen står de sterke i møte med vær, tid og skjebne.

Vårt håp er at *En opprettholdelse*, side om side med 22. juli-senteret, vil stå som en marsjordre til oss og framtidige generasjoner. Ikke bare minner den oss om kreftene vi må bygge en demokratisk motstandskraft mot, men også verdiene vi er nødt til å kjempe for.

Mitt navn er Lena Fahre og jeg er direktør på 22. Juli- senteret

22. Juli- senteret og minnestedet vil; når de begge står ferdig; stå i en sterk, og meningsfull sammenheng.

I regjeringskvartalet som nå gjenreises forsvinner flere av sporene etter terrorangrepet. Noen av dem blir likevel bevart og synliggjort, og sporene blir en viktig del av 22. juli-senterets formidling.

Stålriggeren, lik den som ble brukt for å holde Picassos "Fiskerne" og

som ble flyttet fra Y-blokka, har en klar referanse til regjeringskvartalet.

Den tar fatt i noe stedsspesifikt og formidler også en konsekvens av terrorangrepet: en struktur bygget for å ta vare på det vi som samfunn valgte, og fortsatt velger å ivareta.

Inne i 22. juli- senteret formidles årsaker til, og konsekvensene av terrorangrepet: her formidles realhistorie og kunnskap og det legges til rett for refleksjon og diskusjon. Utenfor, ved minnestedet vil “En opprettholdelse” være et samlingssted, og et sted for refleksjon og samtale både før og etter besøket i senteret.

Minnerommet i Vestre paviljong vil stå i direkte tilknytning til minnestedet utenfor, og noe av motivet i mosaikken vil være synlig fra innsiden.

I 22. juli-senteret finner du 77 ganger i året en blomst. En blomst for hver av de drepte i regjeringskvartalet og på Utøya. En blomst for hver bursdag som kommer og går- uten at noen av dem blir eldre.

Minnestedet «en opprettholdelse» åpner for at denne minnehandlingen kan flyttes ut i det offentlige rom. Mellom navn og alder er det tenkt at en blomst kan settes ned. Slik kan hver fødselsdag inngå i byrommet som en påminnelse om de menneskelige konsekvensene av terror.

Mitt navn er Mohamed Abdi og jeg er lærer og skribent

Minnestedet skal være for alle - det står klart i føringene våre. Det skal være for de overlevende, de etterlatte, de pårørende - både de som befinner seg i Norge og de som er utenfor Norges grenser. Og det skal være et nasjonalt minneste. Juryens beslutning er tatt av oss 11 mennesker, men den er tatt på vegne av hele befolkningen. Dette er et minneste for hele landet.

Som et nasjonalt minneste vil det stå i sammenheng med det nasjonale minneste på Utøyakaia, men også andre (lokale) minnesmerker- og steder etter 22. juli som vi finner rundt om i landet.

En opprettholdelse vil ikke gjenta det andre minneste gjør- men gjøre noe annet. Det er umiddelbart og kraftfullt med en radikalitet som skiller seg fra de minneste vi allerede har. Dermed tilfører det også noe nytt: mosaikken, motivet og riggen, åpner for et mangfold av tolkninger.

Og mosaikken i seg selv med mer enn 750 000 små steinfragmenter kan også forstås som et bilde av demokratiet, og samfunnet vårt.

Norge er et flerkulturelt og mangfoldig demokrati og dette vil gjenspeiles i minneste. Med dette minneste etterstreber vi mer demokrati, mer humanitet. Men aldri mer naivitet.

My name is Camille Norment, I'm an artist and I will speak English

What can a memorial be? It can help to hold us in a memory of the past, it can be a beacon for the future and an affirmation of values; it can do both. While it offers a place for contemplation, it should by all means, **keep people in discussion.**

Representing the field of art on this jury, I feel our selection affirms the unique power of art, and what it can do to bring us forward – through our grief, our uncertainties, curiosities, and what we demand for the future.

Art is so strongly supported in this country because we believe in the value it has for society in challenging the known, shaping perspectives, and **helping societies to evolve.**

We see in this memorial, a protection of our memories of a tragic past, and a strong voice for the future of **what we want and need to do – support the fragility of democracy and multiplicity, and the society that so many lost their lives for.**

Mitt navn er Nora Ceciliedatter Nerdrum og jeg er leder for kunstseksjonen i KORO

22. juli 2011 er et historisk nullpunkt, både for Regjeringskvartalet som sted og for Norge som nasjon. For oss som husker den dagen, er den der, som en fysisk tilstedeværelse i kroppen, men også som en rekke bilder med sterke omriss og tydelige detaljer. Selv ikke

bygningene som reises, steinene som legges, trærne som plantes og slår nye røtter, kan noen gang viske den ut.

Samtidig blir avstanden i tid stadig større. Og med årene kommer glemselen, naturaliseringen og abstraksjonen. For dem som var små barn den gangen, for dem som ikke var født, er årene enda lengre. For dem er den dagen nesten uvirkelig; 22. juli er bare en dato, 77 bare et tall.

Samtidig skjer det ting i verden som minner oss på at terrorangrepet ikke var en enkeltstående hendelse. Tankegodset tilhørte ikke bare én mann, det var et symptom på en underliggende bevegelse. Det er viktigere enn *noensinne* å huske.

Matias Faldbakkens verk trosser tidens og hukommelsens tilbøyelighet til å forenkle og marginalisere. Som en slags vedvarende protestplakat oppfordrer det oss til å ta stilling. Riggeren er en insisterende tilstedeværelse i et striglet byrom. Den røde flaten mot Akersgata en tydelig manifestasjon. Og med sitt årvåkne blikk, er vadefuglen et evig vitne til våre valg og våre handlinger.

Mitt navn er Ingeborg Hjorth, og jeg er faglig leder ved Falstadsenteret

Juryen har tro på at minnestedet “en opprettholdelse” vil bidra til minnearbeid som en inkluderende og involverende prosess.

Vinnerforslaget gir oss et minnested som er komplekst og

meningsmettet. Vi har tro på at det vil åpne opp for samtaler vi trenger nå og i fremtiden – samtaler om det skjøre og sterke demokratiet.

Proessen med å forme minnestedet gir rom for medskapning:

Mosaikken skal produseres i Italia, ved et erfarent mosaikkverksted. Deler av bildet vil lages der. Resten av bildet skal legges når verket er kommet til Johan Nygaardsvold plass. Her vil etterlatte, overlevende og andre inviteres til å delta i ferdigstillinga.

Vi har stor tro på at folk vil kunne få et sterkt forhold til minnestedet gjennom denne prosessen, som forsterker symbolikken i verket:

Faldbakken sitt minnested gjør oss oppmerksom på hvordan hver og en av oss er viktige deler av fellesskapet, og at vi har en rolle å spille i det.

Mitt navn er Øystein Rø, og jeg er arkitekt

En opprettholdelse er et dypt stedsspesifikt minnested. - I nær dialog med stedets historie, kunst, arkitektur og materialbruk. Det knytter seg til Regjeringskvartalet samtidig som det er et vindu til Utøya. Det bygger altså en bro mellom de to åstedene på en uventet og interessant måte.

Forslaget skaper et eget rom i Regjeringskvartalet, definert av nye og historiske element: Den nye torgskulpturen, Lindealleen fra 1800-tallet, Vestre paviljons vingeform og inngangen til 22.juli- senteret.

Disse elementene gis ny mening som ramme for det nasjonale minnestedet.

Resultatet er et minnested som er en åpen plass, tilgjengelig fra fire hjørner. En plass for refleksjon, for å komme sammen. Åpent, men likevel skjermet.

Plassen er et pusterom, som Faldbakken selv skriver. Midt i maktens arkitektur. Og på denne plassen -En sterk, men samtidig skjør monolitt – en evig påminnelse om aldri å glemme.

Mitt navn er Mathias Danbolt, og jeg er professor i kunsthistorie ved Københavns Universitet, hvor jeg forsker på monumenter og minnesteder.

Et av hensynene juryen har vektlagt, er hvordan et minnested vil stå seg over tid, samt hvilke betingelser som må være til stede for at dets materielle kvaliteter og symbolske betydninger fortsatt skal kunne sees og forstås i fremtiden.

Vi kan ikke forutse hvilke fortolkninger verket vil få av kommende generasjoner.

Men vi vet at monumenter og minnesteder ofte gradvis integreres i byens omgivelser, og etter hvert trer i bakgrunnen – noe som gjør dem lette å overse.

Det nyskapende formspråket i En opprettholdelse gir minnestedet potensial til å motvirke denne utviklingen. Faldbakkens verk vil bli

stående som et insisterende – og for noen kanskje også forstyrrende – element som vekker undring, interesse og spørsmål.

Riggens henvisning til Y-blokka vil med tiden avta, og den stilasaktige strukturen og vakre mosaikken vil skape et rom midt i byen for å minnes dem som ble drept og dem som overlevde, det som ble ødelagt og det som ble bevart – og fungere som en kontinuerlig påminnelse om det kollektive arbeidet som kreves for å holde historien om både terrorens konsekvenser og demokratiets motstandskraft levende.

Marianne Borgen (avsluttende ord)

Som dere nå har hørt så er juryens beslutning fattet utfra en bred, helhetlig kompetanse, ulike erfaringer og faglig skjønn. Vår beslutning er tatt i tråd med juryens mandat og regelverk.

Jeg vil benytte anledningen til å takke alle de 220 som ønsket å delta i denne konkurransen. Det er fantastisk at det er så mange som ønsket å være med på dette. Takk også til de 10 sterke og ulike skisseforslagene fra konkurransens første trinn, som til sammen viste et sterkt engasjement, stor kreativitet og bidro til økt forståelse for hva et minneste kan være og hva et minneste kan gjøre.

En spesiell varm takk til de tre siste finalistene, som med sitt sterke personlige engasjement, interesse, kreativitet, høye faglighet og evne

til å lytte, har gitt oss gode og meningsfulle svar på hva et godt minnested for framtida kan være.

Jeg vil også takk for et godt, varmt og fortrolig samarbeid i juryen. På vegne av hele juryen vil jeg også få takke prosjektleder Mari Magnus, som har hatt full kontroll gjennom hele prosessen, og har bistått alle deltakere og Juryen på en utrolig fin måte hele veien. Vi har nå lagt fram for beslutning til offentligheten og til KORO, og vårt arbeid er med dette over.